

Zápis zo stretnutia Komory zainteresovaných aktérov Agendy 2030

Miesto stretnutia: Inkubátor STU, Pionierska cesta, Bratislava, 27. marca 2018

Prítomní: podľa priloženého zoznamu účastníkov

Ciele stretnutia:

1. Zoznámiť sa s **obsahovými výstupmi z prvej časti participatívneho procesu.**
2. **Podrobiť oponentúre návrh priorit implementácie Agendy 2030 pre Slovensko [1]**

Program

10:00 Otvorenie

Sandra Salamonová, riaditeľka Odboru koordinácie Agendy 2030

Zhrnutie obsahových výstupov prvého kola tematických stretnutí v rámci participatívneho procesu,

Dana Šimová, konzultantka

Predstavenie pridanej prioritnej témy **Právny štát, demokracia a bezpečnosť**,
Michal Davala, právnik venujúci sa medzinárodnému a európskemu právu, problematike ochrany ľudských práv a ochrane menšín

Prezentácia **výstupov z diskusie mladých ľudí k navrhnutým prioritám implementácie Agendy 2030** (aktivita IUVENTY)

Samuel Malina a Sára Lovecká

11:30 Diskusia v dvoch skupinách k navrhnutým prioritným témam i k výstupom z prvého kola tematických stretnutí

1. Skupina (facilituje Karolína Miková) – najmä témy:

- Udržateľný ekonomický rast pri starnúcej populácii a v meniacom sa globálnom prostredí
- Udržateľné sídla a krajina v kontexte zmeny klímy
- Zdravie a kvalita života

2. Skupina (facilituje Bohdan Smieška) – najmä témy:

- Vzdelanie pre udržateľný rozvoj
- Eliminácia chudoby a sociálna inklúzia
- Právny štát, demokracia a bezpečnosť

Sumarizácia záverov, dohody o ďalších krokoch, Záver

Hlavné pripomienky a návrhy v diskusii k celkovému návrhu priorit implementácie Agendy 2030 na Slovensku:

V diskusii (po rozdelení do dvoch skupín) nastolili viacerí účastníci otázky súvisiace s materiálom, ktorý je predmetom pripomienkovania v participatívnom procese (Východiská prípravy národných priorit implementácie Agendy 2030), vypracovaným Slovenskou akadémiou vied:

- Prečo dokument nenadväzuje na Stratégiu udržateľného rozvoja z roku 2001 ani k nej neposkytuje odpočet?
- Prečo sa na aktuálne prebiehajúcim participatívnom procese nezúčastňujú ľudia, ktorí sú zaň politicky zodpovední? Kedy možno očakávať výstup z participatívneho procesu?
- Prečo sa z neho nič neodrazilo v novom programovom vyhlásení vlády?
- Bude možné o všetkých témach viesť diskusiu v participatívnom procese, alebo sa bude o externých záležitostiach rozhodovať na MZVaEZ? Ako presne je delená gescia Agendy 2030?

V odpovedi p. Valéria Bankóová z Odboru koordinácie Agendy 2030 avizovala snahu zorganizovať stretnutie ľudí, ktorí na minulej stratégii pracovali. Rovnako pomenovala záujem, aby sa stretnutia Komory zainteresovaných aktérov v apríli alebo v máji zúčastnil Podpredseda vlády pre investície a informatizáciu. Spomenula ambíciu predložiť materiál do výborov NR SR v nestraničkej rovine a avizovala možnosť navrhnúť do návrhu uznesenia vlády k materiálu Návrh národných priorit implementácie Agendy 2030 konkrétne finančné záväzky na participatívne vypracovanie merateľných cieľov indikátorov priorit Agendy 2030.

K celému materiálu „Východiská prípravy národných priorit implementácie Agendy 2030“ mali účastníci viaceré pripomienky. K tým najvýraznejším patrili:

- Dokument je rámcovaný ekonomicky, bez dostatočného zohľadnenia sociálnych aspektov a najmä hodnotových východísk (zaznelo v oboch skupinách).
- Absentujú v ňom viaceré prierezové priority ako napr. spravodlivosť, rovnosť, prístupnosť, kultúra demokracie či ľudské práva.
- Dokument je príliš optimistický, pretože nezohľadňuje veľkú neistotu vo vzťahu k vývoju v časovom horizonte do roku 2030. Chýba v ňom zhodnotenie rizík a zedefinovanie alternatív vývoja.

Jedna z autoriek podieľajúcich sa na tvorbe tohto materiálu vysvetlila, že jeho ambíciou nebolo definovať stratégiu ani víziu spoločnosti. Jeho cieľom bolo pomenovať aktuálnu situáciu v niekoľkých tematických oblastiach, do ktorých boli klastrované ciele udržateľného rozvoja (SDGs). „Zadanie bolo takmer štatistické“, podotkla. Predpoklad pri jeho tvorbe bol, že o hodnotách a vízii bude diskusia prebiehať v budúcnosti. V aktuálnej podobe materiál pracoval s tvrdými dátami (napr. z EUROSTAT-u či OECD). Zároveň jeho cieľom nebolo poskytnúť hodnotenie/odpočet predchádzajúcich stratégií.

V diskusii o **prierezových / horizontálnych prioritách** (spomínané boli najmä spravodlivosť, rovnosť, prístupnosť, kultúra demokracie či ľudské práva, avšak potenciálne aj rodová rovnosť) zaznelo, že hodnotenie ich naplnenia je v praxi často veľmi abstraktné, ak nemajú definované ukazovatele. Zaznel aj hlas, že hodnoty ako kultúra demokracie by mali byť prítomné nielen v novo vytvorenej téme Právny štát, demokracia a bezpečnosť, ale tvoriť východisko pre všetky ostatné priority, ako tomu bolo v Národnej stratégii trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – a to aj z toho dôvodu, že Slovensko ako jedna z 50 demokracií na svete má patriť k lídrom v téme demokracie v OSN.

V súvislosti s prierezovými / horizontálnymi prioritami zaznela aj otázka na tému **partnerstva** (SDG č. 17), a to či bude rozpracovaná v úvode ako prierezová priorita alebo bude špecificky rozpracovaná v jednotlivých témach.

Zaznela výhrada voči nadväznosti medzi stanovením priorít implementácie Agendy 2030 pre Slovensko a tvorbou Národného investičného plánu (NIP), ktorý je už v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie (SEA).

Zaznela potreba pomenovania zjednocujúcej vízie Slovenska ako napr. "Slovensko, atraktívna krajina pre jej obyvateľov".

Hlavné pripomienky k jednotlivým témam:

Naprieč všetkými témami sa účastníci venovali podnetom na doplnenie konkrétnych výziev, ktoré už zazneli v 1. kole diskusií, nakoniec tiež zaznelo, že nie je zámerom výzvy trieštiť, ale je potrebné sústrediť sa len na tie podstatné.

K podobnému záveru dospeli aj pri počte tém; nebolo by dobré ich znásobovať, lepšie bude udržať ich v danom počte.

Téma: Udržateľný ekonomický rast pri starnúcej populácii a v meniacom sa globálnom prostredí

Zaznela požiadavka na zmenu paradigmy v tejto téme od ekonomického rastu k vyváženému / udržateľnému rozvoju.

Expert pre túto tému, pán Vokoun, navrhol preformulovať názov témy a jednotlivé výzvy v tejto časti takto:

Názov témy: *Smerovanie k znalostnej, zelenej a obehovej ekonomike*

Zmena poradia, úprava a doplnenie hlavných výziev:

1. Prechod na intenzívne zdroje ekonomického rastu (domáci výskum, vývoj a inovácie), reštrukturalizácia odvetví smerom k vyššej pridanej hodnote a k domácim zdrojom rastu.
2. Smerovanie k ekologickej výrobe a spotrebe, k obehovej ekonomike, za znížovania dotácií do problematických odvetví a internalizácie externých sociálnych a environmentálnych nákladov.
3. Budovať infraštruktúru udržateľnej dopravy a energetiky.
4. Adaptácia konkurencieschopného poľnohospodárstva a lesníctva na klimatické zmeny s minimalizáciou negatívnych dopadov na zdravie, životné prostredie a biodiverzitu.
5. Zabezpečenie fiškálnej udržateľnosti demografických zmien. Generovanie verejných príjmov na udržanie sociálnych služieb štátu pri starnutí populácie a na stimuláciu smerovania ekonomiky.
6. Udržanie konvergenčného procesu s jadrom EÚ.

Téma: Vzdelanie pre udržateľný rozvoj

V aktuálnych Východiskách prípravy národných priorít implementácie Agendy 2030 účastníkom chýbala výzva usilovať o relevantnosť vzdelávania a „nabúrať rigidnosť“ vzdelávacieho systému, napríklad posilnením rôznorodosti.

Podľa niektorých treba preformulovať výzvu na kvalitu vzdelávania tak, aby sa úspech neposudzoval podľa umiestnenia v medzinárodných testovaniach, ani sa ako hlavný cieľ nesledovala pripravenosť na pracovný trh, ale sa pozornosť venovala aj výchove k hodnotám a budovaniu kľúčových kompetencií. Zaznel aj argument, že cieľ vzdelávania je definovaný vo všetkých základných dokumentoch EÚ, kde existuje dôležitý rámec osem kľúčových kompetencií.

Spravodlivý prístup ku kvalitnému vzdelaniu bude dosiahnutý vtedy, keď žiaci dostanú to, čo potrebujú (napr. najskôr socializáciu) a keď vzdelávací systém bude prispôsobivý potrebám (bez jednotného štátneho vzdelávacieho programu pre všetky školy). O inklúzii vo vzdelávaní bude možné hovoriť až vtedy, keď pre ňu budú vytvorené podmienky. Do priorit Agendy 2030 bude potrebné doplniť aj vzdelávanie ľudí so zdravotným postihnutím.

Vo vzťahu k učiteľom jedna členka Komory zainteresovaných aktérov podčiarkla, že aktuálne vzdelávanie učiteľov cez metodické centrá je nevyhovujúce a učiteľom chýba kvalitné vzdelávanie. Ich konanie je podľa nej často motivované strachom (z nenaplnenia osnov či možných ťažkostí s inšpekciou či riaditeľom školy). Pritom cítia výzvy súčasnosti a nemajú spôsob, ako na ne reagovať – aj preto, lebo nemajú priestor uplatniť vlastnú iniciatívu. Toho, že záujem prejsť vlastnú iniciatívu existuje, bola dôkazom aj nedávna konferencia o.z. Indícia v Poprade pre 500 učiteľov.

Ako príklad problému s vysokým školstvom bolo označené aj to, že kvalitné české univerzity (napr. Univerzita Karlova) robia aktívny menovitý nábor medzi končiacimi stredoškólakmi na Slovensku, kým napríklad Komenského univerzita podľa jednej diskutujúcej organizuje len deň otvorených dverí s prednáškou nižšej kvality. Ide o jeden z mnohých dôvodov pre stav, keď kvalitní žiaci zo slovenských stredných škôl odchádzajú na vysokoškolské štúdium do Českej republiky.

Téma: Zdravie a kvalita života

Pripomienky smerované k téme Zdravie a kvalita života zahŕňali:

- Diskutujúci zdôrazňovali potrebu oekonomizovať posudzovanie zdravotníctva a potrebu zamerať sa aj na kvalitatívne ukazovatele poskytovania zdravotnej starostlivosti.
- Boli pomenované viaceré nedostatky ukazovateľov sledovaných v zdravotníctve, ako napríklad to, že indikátorom kvality zdravotníctva nemôže byť znižovanie zadĺženosti nemocníc.
- Štatistiky úmrtnosti sú vo významnej miere ovplyvňované zjednodušeným vyhodnocovaním dôvodov úmrtia obhliadajúcimi lekármi – nepatológmi, ktorí neposudzujú komplexne všetky relevantné faktory. To nielen dostáva Slovensko na najhoršie priečky v EÚ v oblasti kardiovaskulárnych chorôb, ale čo je horšie, zlé štatistiky sú následne podkladom zlých rozhodnutí.
- Bol spochybnený často uvádzaný dôvod odchodu lekárov zo slovenského zdravotníctva, a to nízke finančné ohodnotenie. Ako podstatnejšie boli uvedené iné faktory a to: nemožnosť kariérneho rastu a nevyhovujúce technické vybavenie v zdravotníctve.
- Slovenské zdravotníctvo je kvalitou porovnateľné, ale nefunguje dobre jeho systém; je nevyhnutné riadiť zdravotníctvo na základe procesov.
- Otvorili sa otázky merania kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti na základe porovnávania diagnóz, ale aj v prepojení s definíciami kvality života.
- Zaznela kritika absencie informačných kampaní štátu zameraných na zdravý životný štýl. Táto absencia je v ostrom kontraste s vysokou mierou reklamy na výživové doplnky a lieky, ktorá vedie k podvedomej závislosti obyvateľstva na liekoch a zanedbávaniu prevencie.

- V diskusii zaznela kritika nepripravenosti Slovenska na zmenu klímy, hlavne s ohľadom na zraniteľné skupiny obyvateľov, ako aj absencia sledovania vplyvu zmeny klímy na zdravotný stav obyvateľov (neexistuje štatistika výjazdov k pacientom v horúčavách). V tejto súvislosti sa účastníci dotkli aj nevyhnutnosti premostenia jednotlivých tém – zelené zóny v mestách dokážu významne ovplyvniť zdravotný stav jeho obyvateľov a ich význam bude rásť v kontexte meniacej sa klímy a zvyšovania teplôt.
- Chýba tiež sledovanie vplyvu znečistenia životného prostredia na zdravie obyvateľov
- a na kvalitu života.
- Výzvy v téme zdravia sú naformulované pomerne vágne a bude potrebné ich skonkretizovať a preformulovať.
- Opakovane zaznela požiadavka zásadných systémových zmien v zdravotníctve.

Téma: Udržateľné sídla a krajina v kontexte zmeny klímy

Padol návrh rozdeliť prioritu Udržateľné sídla a krajina v kontexte zmeny klímy na dve témy: *Udržateľné sídla* a *Krajina v kontexte zmeny klímy*. Ak je plánom ďalej rozpracovať opatrenia k jednotlivým výzvam, tak tieto opatrenia by mali byť odlišné pre sídla a pre krajinu. Je potrebné riešiť problémy súvisiace s mobilitou, energetikou či vodou, ktoré majú odlišné riešenia v mestách a v krajine. V krajine sú najdôležitejšie témy poľnohospodárstvo, lesné a vodné hospodárstvo a biodiverzita. Pre mestá potrebujeme kvalitnú koncepciu mestského rozvoja (zaznelo, že existuje schválená urbánna agenda), ako aj investičnú stratégiu pre rozvoj miest, aby tie prinášali pozitíva pre seba, svoje okolie a krajinu. Ak tému takto rozdelíme, budeme schopní jasnejšie pomenovať výzvy, ktoré sa potom ďalej dajú rozpracovať na merateľné ciele a konkrétne opatrenia.

Zaznel návrh preformulovať túto tému na *Zmierňovanie a adaptáciu na zmenu klímy* (v rámci ktorej by zostali výzvy ako adaptácia v urbanizovanom prostredí, adaptácia vodného hospodárstva, lesného hospodárstva a biodiverzita). Súčasne by bolo možné tému znečistenie životného prostredia umiestniť do niektorej z iných tém, napr. do témy Zdravie a kvalita života.

Zaznelo tiež spochybnenie prioritnosti témy zmeny klímy pre Slovensko. (Dnes na Slovensku ročne zomiera 5600 obyvateľov na znečistenie ovzdušia. Koľko ich zomiera na zmenu klímy?) S takýmto hodnotením iná časť skupiny nesúhlasila. Upozornili aj na dopady zmeny klímy na výskyt napríklad exotických chorôb na Slovensku, ale aj na hospitalizácie (najmä seniorov a detí) v dôsledku tepla v letných mesiacoch.

Zaznela kritika toho, že materiál Prognostického ústavu SAV výrazne stotožňuje problémy súvisiace so zmenou klímy s energetikou.

Zaznel návrh aby v analytickej časti boli zohľadnené zistenia Strednodobého hodnotenia environmentálnej výkonnosti Slovenskej republiky.

V druhej skupine bola vznesená výhrada, že udržateľnosť sídel nemožno redukovať na životné prostredie (vnímať ju len ako environmentálnu tému), ale mali by do nej byť zahrnuté aj sociálne aspekty. Podobne pri doprave a bývaní nie sú dôležité len emisie a vplyv na životné prostredie, ale najmä ich dostupnosť. Prekvapením pre jedného účastníka bolo, že z Východísk prípravy národných priorít implementácie Agendy 2030 bol vylúčený koncept „smart miest“. V diskusii zaznela aj otázka, či nezačleniť mestá a regionálny rozvoj do témy zdravia a kvality života ako širšie determinanty zdravia. V súvislosti s mestami bol zároveň formulovaný názor, že mitigácia (zmierňovanie zmeny klímy) je vecou minulosti, aktuálnou sa stala adaptácia.

Téma: Eliminácia chudoby a sociálna inklúzia

Pripomienky smerované k téme chudoby zahŕňali:

- Výhradu, že sociálne vylúčenie (napríklad osôb so zdravotným postihnutím) by sa nemalo vnímať rovnako ako chudoba.
- Pozorovanie, že v zmienkach o eliminácii chudoby a o sociálnej inklúzii chýba skupina ľudí bez domova, ktorú je potrebné explicitne doplniť.
- Konštatovanie, že z témy eliminácie chudoby vypadol prístup k bývaniu.
- Návrh, aby priority Agendy 2030 hovorili aj o garantovanom príjme a skrátení pracovnej doby, v súvislosti s hrozbou chronickej nezamestnanosti veľkých skupín obyvateľstva v dôsledku robotizácie.

Téma: Právny štát, demokracia a bezpečnosť

Zaznelo ocenenie komplexnosti spracovania tejto témy s výhradou, že je potrebné do nej doplniť aj rovinu medzinárodných ozbrojených konfliktov, vrátane zodpovednosti Slovenska za prítomnosť na Slovensku vyrobených zbraní na Blízkom východe. Zahrnutie tejto témy ÚPPVII prediskutuje s MZVaEZ, ktoré zodpovedá za implementáciu Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí.

K téme rodovej rovnosti – najmä s ohľadom na jej citlivosť v stranícko-politických diskusiách (odkaz na Istanbulský dohovor) – zaznel názor, že vyhovujúcim by mohlo byť obsahové zaradenie súvisiacich opatrení aj bez explicitného zaradenia „rodovej rovnosti“. Medzi účastníkmi nebola zhoda, či by téma rodovej rovnosti mala byť skôr prierezová, alebo začlenená do tejto témy.

K podtému bezpečnosti jeden účastník pripomenul, že SR predstavuje 1% populácie Európy a jej jedinou šancou je kolektívna bezpečnosť, ktorá nie je možná bez NATO a zakotvenia v EÚ (aj vo svetle skutočnosti, že 90 % slovenskej ekonomiky je závislá od exportu, najmä do krajín EÚ). Slovenská republika si podľa neho musí vytvoriť a do priorít Agendy 2030 zapracovať stratégiu na zvýšenie odolnosti spoločnosti na rôzne druhy ohrození (v zahraničí napr. Framework for disaster preparedness).

Ďalšie návrhy ktoré k tejto téme, ktoré zazneli v druhej skupine sú:

- Je potrebné doplniť podporu aktívneho občianstva a otvoreného vládnutia, zabezpečenie podmienok pre plnohodnotnú účasť aj mimovládnych organizácií na plnení úloh verejnej správy.
- Je potrebné budovať dôveru v štát a jeho inštitúcie, zabezpečiť vymožitelnosť práva.
- Je potrebné realizovať trvalé informačné kampane vo všetkých diskutovaných témach Agendy 2030 a posilniť ich prítomnosť vo vzdelávaní na všetkých stupňoch škôl, a to včítane celoživotného vzdelávania.

Zápis spracovali Anna Zemanová, Peter Gušťačík, Karolína Miková, Dana Šimová

Miesto a dátum Bratislava 5. 4. 2018

---

[1]dokument [Východiská prípravy národných priorít implementácie Agendy 2030](#)